

ГЛАВЕН ПРОКУРОР
НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

София, 12 февруари 1996 г.

№ 1648/96

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

г.н. Ан. Арабаджиев
12. II. 96 г.

СТ А Н О В И Щ Е

от главния прокурор на Република България
по к.д. № 1/96 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

В съответствие с определението Ви от 16.01.1996 г. по к.д. № 1/96 г. изразявам следното становище по съществото на делото образувано по искане на президента на Република България за тълкуване на чл.чл.39, 40 и 41 от Конституцията:

Споделям необходимостта от направеното искане за тълкуване и изложените съображения в тази насока. Конституцията на РБ закрепва като върховен принцип правата на личността и гаранциите за тяхното спазване. Част от прокламираните в Конституцията права на гражданите на Република България са правото за изразяване и разпространяване на мнение, свободата на средствата за масова информация и правото да се търси, получава и разпространява информация.

2.

Правото на свобода да се изразяват мнения е прогласено в чл.39, ал.1 от Конституцията и включва както възможността за свободно изразяване на мнение /убеждение/, както и правото на безпрепятствено придържане към изразеното мнение /убеждение/ и неговото разпространяване без ограничение на възможните начини за това. В този смисъл са и разпоредбите на чл.19 от Всеобщата декларация за правата на човека и чл.10, ал.1 от Европейската конвенция за правата на човека.

Ограниченията на правото на свободно изразяване на мнение и неговото разпространяване са изброени изчерпателно в ал.2 на чл.39 от Конституцията. Въвеждането на допълнителни ограничения с какъвто и да е друг законов или подзаконов акт е недопустимо.

Въпреки не съвсем ясната редакция на чл.39, ал.2 от Конституцията може да се направи извода, че предвидените ограничения на правото за свободно изразяване и разпространяване на мнение са основно в три насоки:

- Недопустимо е това право да се използва за накърняване на правата и доброто име на друго. Кой права на личността е недопустимо да се накърняват трябва да се преценява във всеки конкретен случай, но на първо място това трябва да са правата, гарантирани от Конституцията и законите на страната, както и правата по международните документи, които са станали част от вътрешното законодателство.

- Третираното конституционно право е недопустимо да се осъществява за призоваване към извършване на каквото и да е престъпление.

- Третото ограничение е относно призивите за извършване на другите, изброени в текста деяния, доколкото е възможно те да не съставляват престъпления. В тази връзка трябва да се изтъкне, че от

3.

особена важност е недопускането на публични призови за религиозна етническа, териториална или друга вражда между групи от населението, които биха довели до съществено накърняване на правата и свободите, гарантирани с чл.4, ал.2 от Конституцията, на много хора.

Свободата на печата и другите средства за масова информация е уредена в чл.40, ал.1 от Конституцията. Тя се изразява в недопустимост на цензура на публикациите и разпространяваните по друг начин информации и идеи. Тази свобода е тясно свързана и с правото за търсене, получаване и разпространяване на информация.

Забраната за цензура следва да се възприема като невъзможност за държавната власт чрез своите органи да ограничава свободата за изразяване на мнения и идеи, или да пречи за тяхното разпространяване по какъвто и да е начин. Спирането, конфискацията и последващото разпореждане с печатни издания или други носители на информация може да става само по реда на чл.40, ал.2 от Конституцията. По силата на този текст само съдебната власт е оправомощена да спира и конфискува печатни издания и други носители на информация при изчерпателно изброените предпоставки. Очевидна е необходимостта да се уреди със закон както процедурата, така и компетентността на органите на съдебната власт при осъществяването на това правомощие. Като се има предвид разпоредбата на чл.119, ал.1, т.6 от Закона за съдебната власт може основателно да се приеме, че органите на прокуратурата могат да постановяват спиране и конфискация на носители на информация. Всъщност такава практика вече има. По-трудно е да се даде положителен отговор за другите органи на съдебната власт като се има предвид краткият срок за евентуална конфискация, който прави невъзможна интервенцията на съда, както и компетентността на следствените органи да действуват в рамките на предварителното производство. Поради това считаме, че както тези, така и много други въпроси от третирираната материя следва да бъдат уредени със закон.

4.

Изразът "накърняване на добрите нрави", употребен в чл.40, ал.2 от Конституцията, трябва да се разбира като такова отрицателно въздействие върху установените морални норми, което е в крещящо противоречие с тях, скандализира обществото и се възприема негативно от него. Степента на засягане на добрите нрави обаче трябва да се преценява и с оглед на това дали конкретно изразеното мнение или идея в съответния носител на информация не е в рамките на едно по-широко мислене, в рамките на толерантността и плурализма, които са присъщи на демокрацията.

Правото свободно да се търси, получава и разпространява информация е закрепено в чл.41, ал.1 от Конституцията. Търсенето и получаването на информация се изразява в безприпятствен достъп на всеки до източниците на информация. Според чл.10, ал.1 от Европейската конвенция за правата на човека разпространяването на информацията трябва да става свободно, без намеса на държавната власт и независимо от държавните граници.

Осъществяването на правото за получаване и разпространяване на информация може да бъде ограничено само когато е насочено срещу правата и доброто име на други граждани, срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала. Някои от употребените в текста изрази се нуждаят от допълнително изясняване. Така "доброто име" трябва да се свързва преди всичко с честта и достойнството на гражданина, със създаденият в обществото авторитет. Националната сигурност предполага такова засягане на особено важни държавни интереси, което може да доведе до намаляване на отбранителната способност или проваляне на икономически, политически и други интереси. Общественият ред е установеният с нормативни актове ред, който осигурява нормално функциониране на държавните, стопанските, обществените и други органи, спокойствие и възможност да се упражняват съответните граждански права.

5.

Правото на гражданите да получават информация от държавни органи или учреждения е обусловено от наличие на държавен интерес, както и от условието информацията да не е държавна или друга тайна /напр. следствена, банкова и т.н./. Освен това с даването и получаването на информация не трябва да се засягат защитените от Конституцията и законите чужди права.

С УВАЖЕНИЕ,

ГЛАВЕН ПРОКУРОР:

ВП